

10.24358/ODK_2017_04_15

ROLA „LIGI POLSKICH MIAST I MIEJSC UNESCO” W OCHRONIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

*The role of the “League of Polish Cities and UNESCO Sites” in
the preservation of Cultural Heritage*

Zbigniew Fiderewicz*

SUMMARY: „League of Polish Cities and UNESCO Sites” [„Liga Polskich Miast i Miejsc UNESCO”] was founded in 2004, on the 2nd Forum of Polish Cities and UNESCO Sites in Jawor. The League was established by local government representatives and curators of Polish UNESCO List Sites. In 2005 the Local Tourist Organisation Association „League of Polish Cities and UNESCO Sites” was set up, which was officially registered in and started to operate 2006. The League is located in Toruń, and it has its registered office in the Toruń City Hall.

The statutory objective of the League is to initiate and support actions aimed at maintaining in good condition Polish cities and sites inscribed in the World Heritage List, ensuring their proper use and promotion. According to the League, a model action guaranteeing conditions for proper protection of UNESCO sites is the

creation of dedicated funds, similar to the National Fund for the Revaluation of Historic Buildings and Monuments in Krakow, with an annual amount of funds granted from the budget of the Chancellery of the President of the Republic of Poland. Similar actions could be undertaken with regard to the Historic Monuments.

In 2012 the League established a financial support scheme, financed from its own funds, in the form of a grant for the purpose of pursuance of the Association’s statutory tasks, in particular financing necessary investments in conservation work, restoration works and other works carried out on sites inscribed in the UNESCO World Heritage List.

KEYWORDS: League of Polish Cities and UNESCO Sites, protection of the World Heritage.

Idea powstania Ligi

Pomysł na powstanie Ligi zrodził się w głowach samorządowców, którzy na terenie swoich gmin posiadają obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Celem przyświecającym powstaniu Ligi było zinstytucjonalizowanie wspólnych starań o ochronę, promocję i zachowanie wyjątkowych w skali świata obiektów dziedzictwa kulturowego.

Historia powstania Ligi

W dniu 26 czerwca 2004 r., podczas II Forum Polskich Miast i Miejsc UNESCO w Jaworze, reprezentanci samorządów i opiekunów polskich obiektów z Listy UNESCO podpisali porozumienie o utworzeniu Stowarzyszenia. W dniu 25 października 2005 r. w Zamościu powołano do życia Stowarzyszenie Lokalna Organizacja Turystyczna „Liga Polskich Miast i Miejsc UNESCO”. W marcu 2006 r. Stowarzyszenie zostało oficjalnie zarejestrowane i rozpoczęło działalność. Siedziba Ligi

* Zbigniew Fiderewicz, President of the Management Board of the Association The League of Polish Cities and UNESCO Sites

znajduje się w Toruniu. Biuro Ligi mieści się w Urzędzie Miasta Torunia.

Działalność Ligi

Statutowym celem Ligi jest inicjowanie i wspieranie działań zmierzających do utrzymania w dobrym stanie, właściwego wykorzystania i promocji polskich miast i miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Realizując swoje cele statutowe Liga wyznaczyła priorytetowe kierunki swoich działań.

Jednym z priorytetów Ligi było zainicjowanie powołania Narodowego Funduszu Ochrony Polskich Obiektów UNESCO. W dniu 20 maja 2016 r. Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia „Liga Polskich Miast i Miejsc UNESCO” przyjęło treść rezolucji skierowanej do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści niniejszej rezolucji Członkowi Ligi zaapelowali o ustanowienie przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego nowego funduszu pomocowego obejmującego wszystkie polskie obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Modelem wartym rozszerzenia swojej formuły jest w opinii Ligi Ustawa o Narodowym Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa z roczną pulą środków pochodzących z budżetu Kancelarii Prezydenta RP. Zamierzeniem Ligi nie jest jednak zabranie niczego miastu Kraków (który notabene jest również członkiem Ligi), a rozszerzenie wypracowanej formuły i stworzenie możliwości podziału środków pomiędzy wszystkie zabytki wpisane na Listę UNESCO.

Postulaty Ligi dotyczące funduszu prezentowaliśmy niejednokrotnie na forach publicznych. W latach 2012–2013 uczestniczyliśmy w Kongresie Regionów w Świdnicy, w ramach którego moderowaliśmy panele tematyczne wskazujące na potrzebę ustanowienia funduszu celowego na utrzymanie obiektów UNESCO i pomników historii, znajdującego się w gestii Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami równa wszystkie zabytki wobec prawa, nie wyszczególniając żadnego. Trudno się jednak nie zgodzić z faktem, że te o szczególnie wartości historycznej, naukowej i artystycznej mają status pomnika historii nadanego zgodnie z rozporządzeniem przez Prezydenta RP lub też z inicjatywy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, ze względu na ich unikatową wartość kulturową bądź przyrodniczą dla ludzkości znalazły się na prestiżowej Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO. Zabytek uznany za dobro narodowe i światowe jest nie tylko powodem do dumy, ale niesie za sobą zobowiązania dla państwa-strony. Przyjęcie powyższych kryteriów jest w opinii Ligi zasadniczą przesłanką do objęcia pomocą finansową państwa wszystkich obiektów UNESCO oraz miejsc uznanych za pomniki historii.

Kolejnym z priorytetowych działań Ligi jest potrzeba oznakowania turystycznego polskich miejsc UNESCO. Pismem z dnia 29 maja 2013 r. Zarząd Ligi Polskich Miast i Miejsc UNESCO wystąpił z wnioskiem do Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej o oznakowanie polskich miejsc UNESCO przy autostradach, drogach ekspresowych oraz pozostałych drogach krajowych. Do niniejszego pisma załączyliśmy wnioski Regionalnych Organizacji Turystycznych, na obszarach których znajduje się rodzima spuścizna kulturowa, popierających wniosek naszego Stowarzyszenia.

Członkowie Zarządu dwukrotnie uczestniczyli w posiedzeniu Sejmowej Podkomisji Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki, która w 2014 i 2016 r. podejmowała temat oznakowania turystycznego. Postulowaliśmy wprowadzenie nowego drogowego znaku turystycznego do rozporządzenia Ministrów Infrastruktury i Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2003 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych. Jako Liga staraliśmy się uzmysłowić fakt, że logo światowego dziedzictwa jest znakiem rozpoznawalnym na całym świecie, a umieszczenie go na drogowym znaku turystycznym

wpłyne bezpośrednio na podniesienie świadomości turystycznej o występowaniu na terenie Polski unikatowych w skali świata obiektów.

W ramach bieżącej aktywności w latach 2007–2011 Liga była partnerem projektu pn. Toruń – Hanza nad Wisłą realizowanego przez Gminę Miasta Toruń. W ramach projektu zrealizowano wiele inwestycji polegających na modernizacji i konserwacji jednych z najważniejszych obiektów użyteczności publicznej jak również o dużym znaczeniu dla rozwoju turystyki. Inwestycje te kompleksowo przyczyniły się do powstania nowego produktu turystycznego związanego z dawną historią miasta Torunia i jego rolą w ówczesnej Europie, związaną z przynależnością do Związku Wielkiej Hanzы.

W 2011 r. Stowarzyszenie wsparło działania samorządów w związku z wejściem w życie w dniu 1 stycznia 2011 r. zasadniczych zmian dotyczących podatku od towarów i usług i objęciem prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach 23-proc. stawką VAT. Zarząd Stowarzyszenia wystąpił w tej sprawie ze stosownym apelem do Premiera Rządu RP.

W październiku 2011 r. Liga była współorganizatorem XIV Forum Konserwatorów w Toruniu i moderatorem panelu dyskusyjnego Pomnik Historii – Lista UNESCO. I co dalej? Ideą toruńskiego panelu dyskusyjnego było spotkanie osób zarządzających polskimi miejscami uznanymi za pomnik historii oraz szczytującymi się już faktem wpisu na Listę UNESCO z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa w Polsce.

W roku 2012 Zarząd Stowarzyszenia podjął decyzję o dofinansowaniu – zadania pn. Nawet nie wiem, że się uczę – niedyrektywna edukacja jako forma wypoczynku dla młodzieży realizowanego przez swojego członka – Parafię Ewangelicko-Augsburską w Świdnicy. Realizacja projektu umożliwiła wakacyjny pobyt na Dolnym Śląsku młodzieży z Torunia, Zamościa i Wieliczki w sierpniu 2012 r., uczestniczących w „żywych lekcjach” historii, historii sztuki, geografii, oraz w warsztatach dziennikarskich i fotograficznych.

W latach 2012–2013 Liga występowała na forum Kongresu Regionów w Świdnicy moderując autorskie panele dyskusyjne. W ramach III Kongresu Regionów w 2012 r. przygotowaliśmy panel dyskusyjny Komu potrzebne jest dziedzictwo?, zaś w roku 2013 panel dyskusyjny Na ratunek zabytkom. Nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej 2014–2020 – szansa na ochronę i zachowanie dla obiektów UNESCO oraz pomników historii Prezydenta RP.

W 2012 r. Liga w ramach własnych środków utworzyła mechanizm wsparcia finansowego w formie dotacji na cele związane z realizacją zadań statutowych Stowarzyszenia, zwłaszcza na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i innych zadań realizowanych przy obiektach wpisanych na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Na przestrzeni lat „małe granty” ze środków Ligi trafiały do Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Świdnicy i Parafii Rzymskokatolickiej w Lipnicy Murowanej.

W roku 2016 r. podczas Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia nastąpiło podpisanie listu intencyjnego pomiędzy Narodowym Instytutem Dziedzictwa a Ligą Polskich Miast i Miejsc UNESCO stanowiącego wyraz zgodnej woli do podjęcia wzajemnej współpracy w zakresie działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.

